

KÁRPÁTALJA ÉS A MEGNAGYOBBODOTT MAGYARORSZÁG NÉPESSÉGE.

Alig négy és fél hónappal a bécsi döntés után a magyar kérdés rendezésének, revíziójának második állomására érkeztünk el. A trianoni ítélet gazdasági szempontból talán legelhibázottabb rendelkezésének felszámolása: a Ruténföldnek a közelmúltban történt hazatérése kisebbségvédelmi nézőszögből is fokozott figyelmet érdemel. Egyrészt, mert az idegen járom alatt sínylődő, *kisebbségi sorban élő magyarság egy újabb, bár elég szerény lélekszámú tömege talált haza* az imponálóan lendületes március közepi katonai mozdulatok nyomán, valamint a pámapos magyar-szlovák határvillongásnak véget vető 1939 április 4-i megállapodás következtében. Másrészt, mivel e területvisszaszerzés folytán *a megnagyobbodott csonkaország nemzetiségi összetétele is némileg módosult*, az ország alkotmányos életének problémaköre pedig, ha nem is rutén „kisebbségi“ problémával, de a kárpátaljai testvérnép önkormányzatának kérdésével vált színesebbé és változatosabbá.

Minden területmódosulás értékelésének leghelyesebb kiindulópontja a *népességi mérlegelés*. Annakidején e folyóirat hasábjain a felvidéki kérdés alakulásának demográfiai vonatkozásairól csupán ideiglenes keretek közt számolhattunk be. ¹⁾ Akkor közölt adatainkhoz a „Kisebbségvédelem“ következő száma már valamivel véglegesebb népességstatisztikai eredményeket fűzhetett hozzá.²⁾ Időközben — március első felében — azonban a Dunától az egykori rutén tartomány határáig terjedő szakaszon megtörtént a végleges határmegállapítás; majd március idusán megindult a kárpátaljai akció, melynek során honvédcsapataink nemcsak a bécsi döntés óta képtelen életkörülmények közé került, már a cseh uralom alatt is igen súlyos éveket élő rutén területeket szabadították fel, hanem a magyar határ biztonságához szükséges Ungon-inneni határsávot is (a Takcsány és Szob ránc körüli területszalagot). Most, hogy észak felé ilyen módon nagyban-egészben elrendeződött az új országhatár, érdemes egy *táblázatba sűríteni a trianoni országcsonkítás s az 1938 nov. és 1939 ápr. közti területnövekedés mértékére legjellemzőbb 1910. évi népszámlálási eredményeket*. Előrebocsátjuk, hogy a legújabb módosulásokról képet nyújtó adataink nem minden esetben egyeznek teljesen a „Kisebbségvédelem“ korábbi számaiban, valamint a Magyar Statisztikai Szemlében közölt

¹⁾ Thirring Lajos dr.: A felvidéki kérdés alakulásának népességi mérlege. Kisebbségvédelem. 1938. (I.) évf. 15—19. 1.

²⁾ V. ö. Kisebbségvédelem 1939. (II.) évf. 29. és 38. 1.

eredményekkel,³⁾ mert azoktól eltérően már a március eleji magyar-szlovák határegyezmény alapján történt község-cserék figyelembevételével állapították meg. Még azt is meg kell azonban jegyeznünk, hogy az összeállítás általában *községi* pontossággal készült, tehát nem veszi figyelembe azt, hogy az új határvonal a községek területét nem egy esetben kettévágja. Ennek tekintetbevétele főleg a területi adatokat módosítaná. Község *részekig* hatoló pontossággal és *1930-as* alapon ugyanis az ország mai *területe* a következő részekből tevődik össze:

	Terület (km ²)
Trianoni Magyarország	93.073
A bécsi döntés alapján visszacsatolt terület (a M. Stat. Társ. Allamtud. Intézetének számítása alapján)	11.946
Az 1939 március-április folyamán visszaszerzett kárpátaljai terület	12.141
A megnagyobbodott (1939 április 4-i) Csonka-Magyarország összesen	117.160

Az *1910. évi* összefoglaló eredményeket nagyobb táblázatunk közli.

A háború előtti Magyarbirodalom s a trianoni és a megnagyobbodott Csonka-Magyarország 1910. évi területi, népességi és anyanyelvi adatai.

	Magyar birodalom	Magyarország (anyaország ⁴⁾)	Trianoni Magyarország	A bécsi döntés alapján visszacsatolt terület	Az 1939 március-április folyamán visszaszerzett kárpátaljai terület	A megnagyobbodott (1939 április 4-i) Csonka-Magyarország
1. <i>Terület (km²)</i>						
1910-ben	325.411	282.870	92.963 ⁵⁾	12.109 ⁶⁾	12.170 ⁷⁾	117.242 ⁸⁾
2. <i>Lélekszám</i>						
1910-ben	20.886.487	18.264.533	7.615.117	869.299	496.487	8.980.903
3. <i>Az 1910. évi népesség anyanyelvi megoszlása:</i>						
a) <i>szám szerint:</i>						
magyar	10.050.575	9.944.627	6.730.996	751.951	63.025	7.545.972
német	2.037.435	1.903.357	554.594	17.354	57.435	629.383
szlovák (tót)	1.967.970	1.946.357	165.273	84.905	20.449	270.627
rubén (kárpátorosz)	472.587	464.270	1.133	8.941	342.029	352.103

³⁾ V. ö. a Magyar Statisztikai Szemle 1938. évi 10., 11—12., valamint 1939. évi 1., 2. és 3. számában közölt cikkeket. (Csak -az 1939. évi 4. számában közölt összeállítások készültek a határrendezés figyelembevételével.)

⁴⁾ Horvát-Szlavonország nélkül.

⁵⁻⁸⁾ A *községrészekig* menő pontossággal és az, időközben történt területfelmérési helyesbítések figyelembevételével megállapított helyesebb adat: ⁵⁾ 93.073, ⁶⁾ 11.946, ⁷⁾ 12.141, ⁸⁾ 117.160 km².

	Magyar birodalom	Magyarország (anyaország ¹⁾)	Trianoni Magyarország	A bécsi döntés alap- ján visszaszerezett terület	Az 1939. március— április folyamán visszaszerzett kár- pátaljai terület	A megújított (1939. április 4-1) Csonka-Magyarorszá-
egyéb	6.357.920	4.005.922	163.121	6.148	13.549	182.818
b) százalékban:						
magyar	48.1	54.5	88.4	86.5	12.7	84.1
német	9.8	10.4	7.3	2.0	11.6	7.0
szlovák (tót)	9.4	10.7	2.2	9.8	4.1	3.0
rutén (kár- pátorosz)	2.3	2.5	0.0	1.0	68.9	3.9
egyéb	30.4	21.9	2.1	0.7	2.7	2.0
1. Az 1910. évi magyar- birodalmi adat %-ában:						
terület	100.0	86.9	28.6	3.7	3.7	36.0
lélekszám	100.0	87.4	36.4	4.2	2.4	43.0
magyar anya- nyelvű nép.	100.0	98.9	67.0	7.5	0.6	75.1
2. Az 1910. évi magyar- országi (anyaországi) adat %-ában:						
terület	—	100.0	32.8	4.3	4.3	41.4
lélekszám	—	100.0	41.7	4.8	2.7	49.2
magyar anya- nyelvű nép.	—	100.0	67.7	7.6	0.6	75.0

A tábla összefoglaló adatainak kiegészítéseképpen említést érdemel még, hogy az egész elcsatolt Felvidék területtől (61.633 km²) mindeddig 39.4% (24.279 km²) került vissza a bécsi döntés és a kárpátaljai események nyomán, viszont 60.6% (37.354 km²) továbbra is idegen fennhatóság alatt maradt. A Trianonban elszakított felföldi rész lakosságából és magyarságából pedig az 1910. és 1930. évi adatok szerint az 1939 április elejéig visszaszerzett részeken ill. az ezidőszerinti országhatárainkon kívül rekedt területeken a következő hányad él:

	Az egész el- szakított Felvidék szám szerint	Ebből			
		az 1938 novem- berében és 1939 március—ápr.-ban visszaszerezett rész szám szerint	%-ban	az 1939 április 4. után is idegen fennhatóság alatt maradt rész szám szerint	%-ban
1910. évi népesség	3.517.568	1.365.786	38.8	2.151.782	61.2
1910. évi magyar anya- nyelvű lakosság	1.066.685	814.976	76.4	251.709	23.6
1930. évi népesség	4.055.150	1.627.364	40.1	2.427.786	59.9
1930. évi magyar nem- zetiségű lakosság ²⁾	681.460 ²⁾	620.846 ²⁾	91.1	60.614 ²⁾	8.9

²⁾ A cseh statisztikának a belföldi állampolgárokra vonatkozó adatai szerint. (A külföldi és bizonytalan állampolgárságú magyarsággal együtt a magyar nemzetiségűek egész felvidéki adata 708.142-re emelkedik és megfelelően nagyobb a két részadat is.)

Nyilvánvaló, hogy a magyar medence szövődményes problémáit a bécsi döntés és Kárpátalja visszafoglalása még felvidéki viszonylatban sem oldhatta meg *teljesen*. A magyar kisebbségi kérdés szempontjából azonban a húsz évvel ezelőtt Cseh-Szlovákiához csatolt *magyar anyanyelvűek zömének hazatérése mindenképpen rendkívül nagy horderejű esemény*. Igaz viszont, hogy a Szlovákiában maradt — hivatalosan mintegy hatvanezer főnyi, de pesszimisztikus becslés szerint is legalább százezres — magyarság életsorsa ugyanakkor igen nagy mértékben megnehezedett.

Legújabb területi nyereségünknek, a *Kárpát aljának a visszaszerzése* tudvalévőén két részletben zajlott le. Először a tulajdonképeni Ruténföldnek a bécsi demarkációs vonalon túl fekvő része — 11.085 km², 1910-ben 458.602, 1930-ban pedig 552.124 lakossal — került haza 1939 március közepén; majd ugyanennek a hónapnak a második felében ill. április legelején az Ung-völgyének és az uzsoki vasútvonalnak a biztosításához szükséges — 1.056 km²-nyi, 1910-ben 37.885 és 1930-ban 40.777 lakost számláló — terület is Magyarország alkotórésze lett. *Együtt e két kárpátaljai rész 1910. évi anyanyelvi és 1930. évi nemzetiségi statisztikája a következőképpen alakult:*¹⁰⁾

Anyanyelv, ill. nemzetiség	Szám szerint	Százalékban
<i>1910-ben:</i>		
Magyar	63.025	12.7
Német	57.435	11.6
Szlovák (tót)	20.449	4.1
Rutén (kárpátorosz)	342.029	68.9
Egyéb	13.549	2.7
Összesen	496.487	100.0
<i>1930-ban:</i>		
Magyar	26.203	4.4
Német	8.420	1.4
„Cseh-szlovák“	37.337	6.3
Rutén (kárpátorosz)	431.564	72.8
Zsidó	67.194	11.4
Egyéb	13.832	2.3
Külföldi honos ¹¹⁾	8.351	1.4
Összesen	592.901	100.0

Ezekhez az adatokhoz talán még érdemes hozzáfűzni azt is, hogy az 1910-ben német anyanyelvűnek kimutatott

¹⁰⁾ A további részleteredményeket v. ö. a Magyar Statisztikai Szemle 1939. évi 3. számában.

¹¹⁾ Jelentős részben állampolgárságuktól megfosztott vagy bizonytalan állampolgárságú magyarok.

kárpátaljai lakosság túlnyomó része — egyben persze a magyar anyanyelvűek egy része is — a zsidóság sorából rekrutálódott; továbbá, hogy nemcsak a rutének zöme, de a kimutatott „cseh-szlovákok“ nagyobb fele is a görög katolikus vallásfelekezethez tartozott. Ez és az a körülmény, hogy főleg az Ungtól nyugatra eső sávon a szlovákok egy hányada református vallású, arra mutat, hogy az ezen a vidéken kimutatott tótság — legalább is részben — rutén vagy magyar eredetű.

A megnagyobbodott Csonka-Magyarország anyanyelvi összetételét az 1910-es adatok alapján már fentebb bemutattuk. Ennél lényegesen nagyobb nehézségekbe ütközik az 1930. évi anyanyelvi (nemzetiségi) kép helyes megrajzolása.

A magyar statisztika ugyanis az *anyanyelv* objektív fogalmi bázisán nyugszik, míg a sok helyt bizonytalan értékű cseh-szlovák népszámlálások *nemzetiségeket* mutattak ki, de fogalmilag ingatag és ellentmondó — részben anyanyelvi, a zsidóságot illetően azonban nemzetiségi-faji, tehát szinte tetszésszerinti — alapokon. E mellett a cseh összeírások a soha nem ismert „cseh-szlovák“ nemzetiség fiktív tételébe összezsúfolt csehek és tótokat községenként nem részletezték; holott tudvalévően éppen a visszakapcsolt városokba, valamint a magyar nyelvterületen elnemzetietlenítési célokból nagy bőségben szerteszórt telepescsovégek jelentős részébe is Trianon óta igen nagyszámú cseh-morva elem tódult be.¹²⁾ *Alábbi összeállításunk tehát nem nyugszik homogén statisztikai alapokon.* Ezért számsorainkhoz éppen a cseh-szlovák statisztika fogalmi és végrehajtási hibáira való tekintettel egy *becslésszerűen helyesbített adatszlopot is hozzácsatoltunk.* Ennek megállapításánál abból indultunk ki, hogy a csehek száma az egész Felvidéken a cseh-szlovák hivatalos statisztikából kitetszően 141.645, u. m. Szlovákiában 120.926, a Ruténföld 20.719, szlovák részről történt adatmegállapítás (*Hlinka* megállapítása a Prágában 1932 nov. 25-én tartott előadásában, idézve *Nowak* „Der künstliche Staat. Ostprobleme der Tschecho-Slovakai“ c. műve — Oldenburg, 1938. — 27. lapján) szerint ellenben egyedül Szlovákiában 260.000 fő volt. Ebből legalább 100.000 fő, sőt valószínűleg 150.000-nél is több lélek élhetett a hazánkhoz visszakapcsolt szlovákiai területeken; az egész visszakapcsolt részen tehát ennek a teljesen odaáramlóit, idegen elemnek a létszáma még másfélszázazemél is jóval magasabbra emelkedhetett; a tótok valószínű számának megállapítása céljából a „cseh-szlovákok“ közül azonban nem csu-

¹²⁾ Ezek nagyrésze csak közvetlenül a területfelszabadulás előtt és után tért vissza ősi lakóhelyére, a cseh történeti tartományokba.

pán ezt a betelepedett cseh elemet kellett levonni, hanem a kétnyelvűeknek, sőt a kifejezetten magyar ajkúaknak azt a részét is, melyet csak a cseh statisztika hamisításai csúszattak át a „cseh-szlovákok“ táborába. *Tájékoztató becsű* számításunknál egyöntetűség kedvéért a csak a Felvidéken a — cseh statisztika által — külön kimutatott zsidó nemzetiséget és külföldi honosokat nyers becslés útján szétosztottuk az egyes anyanyelvek (nemzetiségek) közt. Egyben esetleges további adatmérlegelések céljából megemlítjük azonban, hogy a trianoni területen 445.000, a visszacsatolt részeken 150.000, tehát együtt 595.000 fő volt az izraelita vallásúak 1930. évi száma. Végül még azt is hangsúlyozhatjuk, hogy az 1938/39-es fordulat után főleg a cseh elemek eltávoztása s az addig erőszakkal elnyomott magyar érzés újraéledése okozhatott észrevehető változásokat a népesség anyanyelvi-nemzetiségi összetételében; ez a körülmény az alábbi összeállításnak még a helyesbített adatait is elég figyelemreméltóan módosíthatja.

Nemzetiség (anyanyelv)	Trianoni Magyarország	A vissza- csatolt terület ¹³⁾	A mai	A mai
			Csonka- Magyarország együtt	Csonka- Magyarország becslés szerűen helyesbített adatai
			1930-ban	
Magyar	8.001.112	620.846	8.621.958	8.690.000
Német	478.630	21.990	500.620	520.000
Szlovák (tót)	104.819	.	104.819	260.000 ¹⁷⁾
Cseh-szlovák	—	325.761	325.761	—
Rutén (Kárpátorosz)	996	466.895	467.891	475.000 ¹⁸⁾
Zsidó	— ¹⁴⁾	118.901	118.901	— ¹⁴⁾
Egyéb	102.762	29.566	132.328	370.000 ¹⁶⁾
Külföldi honos	— ¹⁴⁾	43.405	43.405	— ¹⁴⁾
Összesen	8.688.319	1.627.364	10.315.683	10.315.000

¹³⁾ A bécsi döntés alapján visszacsatolt terület és a Kárpátalja együtt.

¹⁴⁾ Az egyes anyanyelvek adatában foglaltatik.

¹⁵⁾ Minthogy a cseh statisztika rutén-magyar viszonylatban is elkövetett több adatorzítást, a rutének helyes száma valószínűleg kisebb a kimutatottnál.

¹⁶⁾ A csehekkel, valamint az 1930-as arányszám-alapokon a csehekhez sorozott zsidókkal együtt. (E két csoport nélkül az egyéb anyanyelvűek száma a 130—170.000-et sem igen érheti el.)

¹⁷⁾ Ez e szám csak akkor emelkedik valamivel magasabbra, ha a csehek számát nem *Hlinka* helyesnek látszó adatközlése alapján vonjuk le a Felszabadult részen kimutatott cseh-szlovákokéból, hanem valamivel alacsonyabb, bár a valóságnak talán kevésbé megfelelő számításból indulunk ki (a megnagyobbodott Csonka-Magyarországon élő szlovákok 1930. évi száma alighanem még így sem emelkednék a háromszázazres határvonal fölé vagy közelébe).

A magyarság népességi súlya tehát a mai csonka részen még a részben cseh-szlovák (hibás) adatokon nyugvó eredmények szerint is *domináló* (83.6); sőt a helyesebb becslés szerint (és az 1938 végén eltávozott csehek adatainak teljes eliminálása után) a 85%-ot is elérheti, vagy meghaladhatja. Úgyhogy Csonka-Magyarország mai, némileg kitágult határai közt még igen messze van attól, hogy igazán nagysúlyú kisebbségi problémákban bővelkedő nemzetiségi állammá alakuljon át; a magyarságra, a magyar életterre utalt s népi jogaikból soha ki nem forgatott nem magyar ajkú népcsoportoknak — bár megnövekedett — számbeli jelentősége a magyar törzslakosság domináló túlsúlya mellett még ma is meglehetősen a háttérbe szorul.

Népességi számításaink befejezéseképen még megemlíthetjük, hogy *a mai, megnőtt országterületen élő népesség 1938. évvégi számát kb. 10.70-10.75 millióra becsülhetjük.* 1910-ben a Magyarbirodalom lakosainak száma 20.89 millió, az anyaország lakosaié pedig 18.26 millió fő volt. Ha ezeket a számokat százszal vesszük egyenlőnek, vagyis azt nézzük, hogy mai népességünk a békebeli Magyarország *akkori* lélekszámához mérve mekkora, akkor az tűnik ki, hogy a megnagyobbodott csonka-országdarabon élő népesség 1938. évi lélekszámindexe az 1910. évi magyarbirodalmi adathoz viszonyítva mintegy 51, az 1910-es anyaországihoz mérve pedig kb. 59. Eszerint a csak északon kiegészült Csonka-Magyarország népességének még a mai, tehát 1910 óta a tényleges népszaporodás révén elég jelentősen megnövekedett száma is csak alig valamivel nagyobb az ország *békebeli* lakosságának a felénél. *Thirring Lajos dr.*